

مدیرعامل بنیاد تعاون زندانیان کشور در گفت‌وگو با آتیه نو مطرح کرد

اشتغال پایدار برای زندانیان

عاملی بازدارنده در تکرار ارتکاب به جرم

خانواده فرد زندانی بیش از دیگر اقشار جامعه در معرض آسیب‌های اجتماعی قرار می‌گیرد. در این میان، نقش سمن‌ها (سازمان‌های مردم‌نهاد) همانند بسیاری از فعالان و اثرگذاران اجتماعی در دستگیری از زندانیان و خانواده‌های آنان غیرقابل انکار است. بنیاد تعاون زندانیان کشور، به‌عنوان یکی از سازمان‌های مردم‌نهاد و عام‌المنفعه، با هدف توانمندسازی زندانیان برای بازگشت مجدد آنان به جامعه تأسیس شده است. این بنیاد هم‌اکنون با ایجاد شغل مولد برای ۴۵ هزار نفر از زندانیان، اداره بیش از ۲۲۰۰ واحد تولیدی، صنعتی، کشاورزی، دامپروری، آبی‌پروری و خدماتی را در داخل، پیرامون و بیرون از زندان‌های کشور بر عهده دارد.

«آتیه‌نو» در گفت‌وگوی پیش‌رو با ناصر جعفرقلی، مدیرعامل بنیاد تعاون زندانیان کشور، ضمن نگاهی اجمالی بر ظرفیت سمن‌ها در حمایت از زندانیان جرائم غیرعمد، اقدامات این بنیاد را در حوزه اشتغال‌زایی برای زندانیان منعکس می‌کند.

• مأموریت اصلی بنیاد تعاون زندانیان کشور چیست؟

مهم‌ترین مأموریت بنیاد در زمینه ایجاد اشتغال پایدار برای زندانیان واجد شرایط است. برخی از زندانیان واجد شرایط کار نیستند و دسته‌ای از آن‌ها شرایط احراز یک شغل را دارند. بنیاد بر خود تکلیف کرده که برای آن‌ها ایجاد شغل کند. بنیاد با اتخاذ رویکرد اشتغال‌زایی، بر آن است که علاوه بر فراهم‌آوری زمینه درآمدزایی برای گذران امور زندگی فرد زندانی، برای خانواده او نیز منبع درآمدی ایجاد کند.

تأمین بخشی از نیازها و مایحتاج زندانیان در داخل زندان‌ها از طریق فروشگاه‌های داخل زندان‌ها، ایجاد اشتغال برای زندانیان از طریق اشتغال‌نشسته در اتاق‌ها، اشتغال در کارگاه‌های داخل بند، اشتغال در اطراف زندان‌ها و زمین‌های کشاورزی و همچنین اشتغال رأی‌باز در کارخانه‌ها، شرکت‌ها و سازمان‌های طرف قرارداد از عمده‌ترین مأموریت‌های این نهاد است. همچنین، با توجه به دستنخور و تأکید مقام معظم رهبری بر مردمی‌سازی اقتصاد، بنیاد مشارکت‌طلبی مردم در انجام امور خود در حوزه اشتغال‌زایی را در اولویت قرار داده است. در همین راستا کارآفرینان و خیران می‌توانند با استفاده از سرمایه شخصی خود به‌صورت مستقل و یا مشارکت با بنیاد (از طریق استفاده از امکانات و فضاهای فیزیکی در تعامل با بنیاد) برای اشتغال‌زایی زندانیان گامی بردارند.

گزارش

مدیر یک بنیاد خیریه با اشاره به افزایش تعداد آزادسازی زندانیان نسبت به سال گذشته گفت: «سال ۱۴۰۲ دو زندانی با رشد ۳۰ درصدی، ماهانه سه نفر آزاد می‌شوند.» شقایق حبیب‌فرعی، مدیر اجتماعی بنیاد غیردولتی خیریه «سپاس لحظه حال» با اشاره به رسالت بنیاد در زمینه توسعه فرهنگ عشق‌ورزی و خدمت‌داوطلبانه بیان کرد: «بنیاد مأموریت دارد با ارتقای آگاهی و توانمندسازی در جوامع هدف، سرمایه انسانی داوطلب و منابع مالی و غیرمالی از شهرهای برخوردار را جذب کند و سپس از طریق اجرای پروژه‌های توانمندساز اجتماعی و توسعه پایدار جوامع محلی، به استان‌های کم‌برخوردار و روستاهای مرزی تخصیص دهد.»

آزادسازی زندانی در قالب طرح رهایی

او در گفت‌وگو با «آتیه‌نو» در مرور اقدامات این بنیاد به آزادسازی زندانیان جرائم غیرعمد اشاره کرد و گفت: «آزادسازی این زندانیان در بنیاد به اسم «رهايي» شناخته می‌شود. در این پروژه آزادسازی والدینی که به دلیل جرائم غیرعمد دوره محکومیت خود را طی می‌کنند در اولویت قرار دارند. شیوه کار به این شکل است که در تهران به‌واسطه ستاد دیه و در شهرستان‌ها سازمان امور زندان‌ها در این زمینه با بنیاد همکاری دارند.»

حبیب‌فرعی افزود: «بنیاد ضمن اعزام همیاران خود به سازمان زندان‌ها، آن‌ها را به رایزنی در خصوص شناسایی زندانیان و هموارسازی آزادی آن‌ها مأمور می‌سازد. سازمان زندان‌ها به‌دنبال رایزنی‌ها، لیستی از زندانیان جرائم غیرعمد را تحویل همیار می‌دهد. سپس در گروه اجتماعی

علاوه بر این، بنیاد در زمینه افتتاح کارگاه‌ها و ایجاد اشتغال برای زندانیان رأی‌باز، به دستاوردهای قابل توجهی دست‌یافته است. ایجاد کارخانه‌های صنعتی در زندان‌ها و حرکت به سمت اشتغال پایدار و آموزش محور به‌صورت جدی در دستور کار قرار دارد. در سایه تداوم این رویکرد، نه‌تنها نقش زندانیان در استمرار فعالیت کارخانه‌ها دور از نظر نمی‌ماند بلکه از سوی دیگر آن‌ها پس از رهایی، به پشتوانه آموخته‌های داخل زندان می‌توانند فعالیت خود را در کارخانه‌های بیرون از زندان ادامه دهند.

باید تأکید کرد که این دسته اقدامات مهارت‌ورزانه و حرفه‌آموز سمن‌ها و از جمله بنیاد، قطعاً می‌تواند در بازگشت شرافتمندانه زندانیان به آغوش خانواده و امکان اشتغال آن‌ها بعد از آزادی و جلوگیری از تکرار جرم مؤثر باشد.

• آ‌یاد آینده رویکرد صنعتی شدن و تأسیس کارگاه‌ها و کارخانه‌های صنعتی در بنیاد دنبال خواهد شد؟

قطعاً صنعتی شدن در بنیاد ادامه خواهد یافت. صنعتی شدن باعث ایجاد کارگاه‌های پایدار و مطمئن به لحاظ تأمین مواد اولیه، تولید ثابت و اشتغال ثابت و پایدار می‌شود. گاهی اوقات کارگاه‌ها با مشکل تأمین مواد اولیه و یا فروش محصولات روبه‌رو هستند و این موضوع برای کارگران مشکل‌آفرین می‌شود. تلاش بنیاد بر این است که با همکاری و برقراری تعامل با گروه‌های صنعتی بزرگ مشکلات را به حد اقل برساند. سال گذشته کارخانه تولید دوچرخه در زندان قزل‌حصار استان الیز و همچنین کارگاه مونتاژ موتورسیکلت در استان قم راه‌اندازی شد. امسال نیز در استان گلستان کارگاه تولید پارچه مبیل، تولید لمینیت، تولید صنایع دستی و چرم‌دوزی افتتاح شد و حدود ۱۵۰ نفر

زندانی مشغول به کار شدند. این افتتاح‌ها در تمام استان‌ها در حال پیگیری و انجام است.

• ارزش‌یابی شما از روند افتتاح کارگاه‌ها و علاقه مددجویان به فعالیت در مجموعه‌های صنعتی چیست؟

مهم‌ترین کارگاهی که در سه ماه گذشته افتتاح شد کارگاه تولید حوله و پارچه مبلی در گرگان بود که در حال حاضر با ۵۰ نفر خط تولید آن فعال است. کارآفرین مشارکت‌کننده با بنیاد در این پروژه آمادگی خود را برای ارتقای میزان اشتغال‌زایی تا ۱۵۰ نفر اعلام کرده و در این راستا با یک سرمایه‌گذار خارجی وارد مذاکره شده است. مشغول بودن زندانیان در حین تحمل کیفر، مزایای بسیاری نه‌تنها برای شخص زندانی، بلکه برای مجموعه مدیریت زندان‌ها داشته و استقبال خوبی از طرف زندانیان صورت گرفته است. زندانیان برای اینکه مهارت و یا حرفه خاصی را به‌صورت تخصصی یاد بگیرند که بتوانند در بیرون از کارخانه‌های اصلی این نشان تجاری، فعالیت خود را تداوم دهند انگیزه خوبی برای فراگیری و نشان دادن توانمندی‌های خود دارند. در مجموع، اشتغال‌های جدید و پایدار در واحدهای صنعتی در تقویت روحیه و انگیزه‌بخشی برای زندانیان مؤثر است.

• چه تعداد زندانی تحت پوشش بنیاد کار می‌کنند؟ در ابتدای سال جاری آمار مددجویان افزایشی بوده یا کاهش؟

هدف نهایی سال جاری بنیاد، اشتغال‌زایی برای ۴۵ هزار نفر است. پیش‌بینی می‌شود که آمار مددجویان پایان سال از مرز ۴۵ هزار نفر عبور کند. در چهارماه اول سال گذشته (۱۴۰۲) میانگین ماهانه ما عدد ۲۹ هزار نفر اشتغال را نشان می‌دهد. پرداخت دستمزد ۲۱۵ میلیارد تومان و در سال ۱۴۰۳ این

جامعه

عدد در چهار ماه ابتدای سال میانگین ۳۴ هزار نفر و پرداخت دستمزد ۴۱۰ میلیارد تومان را نشان می‌دهد. این ارقام بیانگر رشد ۲۰ درصدی اشتغال زندانیان و رشد ۹۰ درصدی پرداخت دستمزد آنان در چهارماه سال ۱۴۰۳ است.

• همکاری و تعامل بنیاد با خیرین، ستاد دیه و انجمن حمایت از خانواده زندانیان چگونه است؟

با توجه به ماده ۱ فصل اول اساسنامه بنیاد تعاون زندانیان کشور، کمک به زندانیان و تأمین رفاه، وسایل معیشت خانواده زندانیان بی‌ضاعت و همچنین پرداخت دیه محکومین واجد شرایط از اهداف اولیه بنیاد است که با کسب درآمد بیشتر چنین خدماتی نیز افزایش می‌یابد. بنا به وظیفه قانونی بنیاد تعاون زندانیان کشور در اساسنامه، همواره این بنیاد در جهت کمک به انجمن حمایت از خانواده زندانیان و ستاد دیه همکاری لازم را داشته است. خیرین نیز برای آزادی زندانیان و کمک به خانواده آن‌ها، بیشتر با ستاد دیه و انجمن حمایت از خانواده زندانیان در ارتباط هستند و کمک‌های خود را از آن طریق در مسیر حمایت از زندانیان و خانواده‌های آنان هزینه می‌کنند.

کارآفرینان اجتماعی در تعامل با بنیاد، خیر و نیکوکار به شمار می‌آیند؛ چرا که اشتغال‌زایی برای زندانیان کاری پرمشقت است و عشق به دستگیری و کمک به هم‌نوع از سختی‌راه می‌کاهد. در حال حاضر کویر موتور در ریزد در خط تولید خود از نیروهای زندانی بنیاد بهره می‌گیرد. همچنین کارخانه نیروموتور در شهرهای قم، اصفهان و شیراز در نظر دارد که از نیروهای زندانی در خط تولید خود استفاده کند.

• ارزش‌یابی شما از رسانه‌ها در راستای انعکاس نقش سمن‌ها در دستگیری از زندانیان و خانواده آنان چیست؟

بهترین اقدامی که رسانه‌ها می‌توانند در این زمینه داشته باشند این است که مردم را نسبت به وضعیت زندان‌ها و پتانسیل‌های خوب ایجاد شغل در آن‌ها آگاه کنند. بنیاد تعاون زندانیان کشور با ایجاد وب‌روزرسانی سایت و پرتال خبری به نشانی bonyadtaavon.org نسبت به انعکاس اجرای برنامه‌ها و پروژه‌های خود اقدام کرده است.

تمامی اتفاقات و رویدادها در سایت و پرتال منعکس می‌شوند. ارتباط بنیاد با رسانه‌ها از طریق نشست‌های خبری طی برنامه‌ریزی واحد روابط عمومی برگزار می‌شود. همچنین در بازدیدها و افتتاحیه‌ها خبرنگاران می‌توانند حضور پیدا کنند. تمام خبرنگاران و گزارشگران شاغل در خبرگزاری‌ها و پایگاه‌های خبری می‌توانند برای جذب کارآفرینان در مسیر ایجاد اشتغال در داخل زندان‌ها فعالیت رسانه‌ای و خبری داشته باشند. امید می‌رود که بنیاد تعاون زندانیان کشور با کمک فعالان حوزه رسانه بتواند خود را به‌عنوان یک مؤسسه مولد و نهاد کمک‌کننده به حرفه‌آموزی و اشتغال زندانیان به جامعه معرفی کند.

مأموریت یک سازمان مردم‌نهاد در آزادسازی ماهانه سه زندانی

بعضاً تعدادی از این افراد با وام اعطایی توانسته‌اند کسب و کار بسیار محدود و کوچکی برای خود راه‌اندازی کنند.» حبیب‌فرعی گفت: «در برخی موارد، فرزندان زندانیان که نیازمند حمایت تحصیلی و یا حتی دریافت مشاوره برای انتخاب رشته دانشگاهی هستند بنیاد هماهنگی و حمایت لازم در این خصوص را برای آن‌ها فراهم می‌آورد.» این مدیر نهاد مردمی در ادامه با بیان اینکه بنیاد در استان‌های کشور فاقد شعبه فیزیکی است، افزود: «بنیاد در تهران و شهرستان‌ها همیاران و رابطان بسیاری دارد. در سال گذشته حدود یک هزار همیار با انجمن همکاری داشتند و در شهرهای مختلف نیز نمایندگان حضور دارند.»

مروری بر مجموعه اقدامات

او در توضیح واحدهای مختلف بنیاد گفت: «دپارتمان عشق و حکمت واحد آموزش تعلیم حضور، نذر فرهنگی و دهش است. دپارتمان عشق و طبیعت اجرای پروژه‌های زیست‌محیطی از جمله درختکاری، حمایت از گونه‌های جانوری و گیاهی در حال انقراض، پروژه حمل‌ونقل پاک با هدف ترویج فرهنگ دوچرخه‌سواری و پیاده‌روی شهری، برگزاری دوره‌های آموزشی حفاظت از محیط زیست، تولید کیف پارچه‌ای توسط زندان‌ان سرپرست خانوار با هدف ترویج فرهنگ کاهش مصرف پلاستیک را دنبال می‌کند.»

او با بیان اینکه دپارتمان عشق و خدمت شامل پروژه‌ها و پوشش‌های پنجگانه است در تشریح آن‌ها گفت: «در این دپارتمان مباحث بهداشتی و درمانی مورد توجه قرار می‌گیرد. طرح مرهم، یار ویژه درمان و ترخیص کودکان است. دندانپزشکی سیار و دندان مصنوعی سالمندان نیز از دیگر پروژه‌های بهداشتی و درمانی این دپارتمان است.» حبیب‌فرعی ادامه داد: «در بنیاد به وضعیت کودکان در معرض آسیب اهتمام و توجه ویژه‌ای وجود دارد. پوشش آفتاب‌گردون (کودکان کار خیابانی/خانگی)، خانه

۱۳

یادداشت

کارآمدی سمن‌ها در آزادی زندانیان

آزادسازی زندانیانی که برای پرداخت دین (حق الناس) و دیه در جرائم غیرعمد مانند ایراد صدمه بدنی و یا قتل غیرعمد ناشی از تصادفات رانندگی، حوادث کارگاهی، صدور چک‌های بلامحل غیرکلاهبرداری و جرائم عمدی مالی و محکومیت‌های مالی نظیر مهریه و نفقه در زندان‌ها، ناتوان و در بند هستند، یکی از مهم‌ترین دغدغه‌هایی است که در سه دهه گذشته بیش از پیش در کانون توجه همگان قرار دارد.

از یک‌سو دور شدن این زندانیان از زندگی عادی و آسیب به خانواده‌ها و خودشان برای برخورداری از حقوق طبیعی و از دیگر سو حق مردم که باید ستانده شده داده شود، دو موضوع به هم پیوسته است که باید درباره آن همواره چاره‌جویی شود. با توجه به تأکید در فرهنگ ایرانی در طول تاریخ بر کمک و دستگیری نیازمندان، و لزوم رفتار انسان‌دوستانه برای یاری هر شهروند نیازمند پشتیبانی، و به‌منظور کاستن از درد و رنج ناشی از بدهی و ایفای حق شهروندان دیگر، قوانین گوناگون حمایت‌ها و سازوکارهایی را پیش‌بینی کرده‌اند و هم‌ایک سازمان‌های غیردولتی ویژه مانند ستاد دیه و همچنین انجمن‌های حمایت از زندانیان و خانواده‌های آن‌ها برپا شده‌اند.

جداً از کارکرد و کارنامه‌های این دو نوع سازمان غیرانتفاعی و دارای مشارکت دولتی بر پایه اساسنامه و مقررات آن‌ها، به‌علت کم‌توانی دولت در تأمین بودجه کافی برای آزادی زندانیان جرائم غیرعمد و بدهکاران مالی، همچنین ناممکن بودن پیش‌بینی بدهی‌ها و دیون اشخاص – که قابل پیش‌بینی و محدود و معین نیست- علاوه بر لزوم توجه به پیامد پذیرش همه مسئولیت خطاها و اشتباهات شهروندان به‌طور مطلق و بدون موازن و تدابیر پیشگیرانه که بهره‌مندی از بودجه عمومی را با چالش‌های قانونی، مالی، اقتصادی و حتی اجتماعی در پی دارد، بهترین گزینه برای حل مشکل این دسته بزرگ از زندانیان، سازمان‌ها و گروه‌های غیردولتی و خصوصی هستند. این نهادها می‌توانند بدون تنگناهای قانونی و چالش‌های سازمان‌های دولتی و حاکمیتی، هم به‌صورت نامحدود از کمک‌های مالی، غیرمالی و نیروی انسانی همه شهروندان و اشخاص حقیقی و حقوقی برای یاری به زندانیان غیرعمد و آزادی آن‌ها استفاده کنند و هم بر اساس مقررات موجود، برخورداری از تسهیلات دولتی و مراکز عمومی از جمله شهرداری‌ها، بانک‌ها و بخشی از مؤسسه‌های وابسته به دولت، برابر اساسنامه و ضوابط حاکم بر اداره آن‌ها ممکن است.

در واقع بیش از نیاز به داشتن منابع مالی مانند پول و اموال منقول و غیرمنقول مورد نیاز برای مدیریت رفع نیازهای مالی در راستای آزادسازی زندانیان غیرعمد، داشتن سازمان چابک و نیروی انسانی کارآمد- خواه داوطلب افتخاری یا حقوق بگیر- و حرفه‌ای، بهتر می‌تواند گره از مشکلات هر شهروند گرفتاری بگشاید.

آسان‌سازی برپایی مؤسسه‌ها، انجمن‌ها، کانون‌ها و هر گروه رسمی و غیررسمی مردم‌نهاد و غیردولتی و مستقل از ساختار دستگاه‌های دولتی از سوی قانون‌گذار، مجریان دولتی و ناظران اجرای قانون یعنی قوه قضائیه، می‌تواند علاوه بر جلب اعتماد عمومی شهروندان به این کار نیکو و فراهم‌کننده کرامت بسیاری از مردم نیازمند، هم فشار و بار سنگین نگهداری زندانیان در مراکز دولتی یعنی بازداشتگاه‌های قانونی را کاهش دهد، هم امید به زندگی سالم، بهبود آن و بازگشت به روند عادی زیست فردی و جمعی این شهروندان را افزون کند.

تجربه زیسته شهروندان کشورمان در رویدادها و فراخوان‌های غیررسمی و غیردولتی از سوی نخبگان کشور برای گردآوری کمک مالی در راستای آزادسازی بسیاری از زندانیان، حتی در جرائم عمدی با شاکی خصوصی نشانگر آن است که نه‌تنها، ساختن افکار عمومی و هم‌راهسازی و قانع شدن شهروندان برای یاری رساندن به زندانیان نیازمند کمک، شدنی و پذیرفتنی است بلکه انجمن‌ها و سازمان‌های غیردولتی در صورت داشتن تضمین برای فعالیت قانون‌مند و شفاف، می‌توانند بهترین کارکرد و کارآمدی را در بازسازی اعتماد عمومی مردم و کاهش درد و اندوه ناشی از آن نمایان سازند.